

**Η επίδραση του θεατρικού παιχνιδιού
στην κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη
των παιδιών προσχολικής ηλικίας:
Μια εκπαιδευτική παρέμβαση βασισμένη
στον Πλούτο του Αριστοφάνη**

**The impact of theatrical play
on the social and cognitive development
of preschool children:
An educational intervention
based on Aristophanes' *Plutus***

Μαριλένα Παπαχρήστου

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Παν. Αιγαίου

Ισαάκ Παπαδόπουλος

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος

<https://orcid.org/0009-0004-9285-7462>

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την επίδραση μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης θεατρικού παιχνιδιού, βασισμένης στην κωμωδία *Πλούτος* του Αριστοφάνη, στην ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας. Στο επίκεντρο της έρευνας βρίσκεται η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η συμμετοχή των νηπίων σε δομημένες θεατρικές δραστηριότητες εντός πραγματικών εκπαιδευτικών συνθηκών μπορεί να ενισχύσει τη συνεργασία, την επικοινωνία, την τήρηση κανόνων, καθώς και τη γλωσσική ανάπτυξη, τη δημιουργικότητα και τη δεξιότητα επίλυσης προβλημάτων. Η έρευνα υιοθε-

τεί ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, βασιζόμενη σε συμμετοχική παρατήρηση, ημερολόγια πεδίου και ημι-δομημένες συνεντεύξεις, προσαρμοσμένες στις αναπτυξιακές ικανότητες των παιδιών. Το δείγμα αποτελείται από 20 παιδιά προσχολικής ηλικίας (12 νήπια και 8 προνήπια) που φοιτούν σε διθέσιο νηπιαγωγείο ημιαστικής περιοχής, συμπεριλαμβανομένων παιδιών με πολυπολιτισμικό υπόβαθρο και ειδικές μαθησιακές ανάγκες. Τα ευρήματα υποδεικνύουν τη θετική συμβολή του θεατρικού παιχνιδιού στην καλλιέργεια κοινωνικο-συναισθηματικών δεξιοτήτων και στη γνωστική ανάπτυξη, αναδεικνύοντας παράλληλα τη σημασία της εφαρμογής καινοτόμων παιδαγωγικών πρακτικών στην προσχολική εκπαίδευση. Η μελέτη συμβάλλει στη συζήτηση περί της ένταξης των τεχνών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, παρέχοντας εμπειρικά δεδομένα και παιδαγωγικές προτάσεις για την προώθηση της δημιουργικής μάθησης και της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: θεατρικό παιχνίδι, προσχολική εκπαίδευση, κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, γνωστική ανάπτυξη, γλωσσική εξέλιξη, δημιουργικότητα, συμπεριληπτική παιδαγωγική, εκπαιδευτικές παρεμβάσεις, Αριστοφάνης, δημιουργική μάθηση.

Abstract

This study examines the impact of an educational theatrical play intervention, based on Aristophanes' comedy *Plutus*, on the development of social and cognitive skills in preschool children. The research focuses on investigating the extent to which preschoolers' participation in structured theatrical activities within real educational settings can enhance cooperation, communication, rule adherence, as well as language development, creativity, and problem-solving skills. A qualitative methodological approach is adopted, relying on participatory observation, field journals, and semi-structured interviews adapted to the children's developmental abilities. The sample consists of 20 preschool children attending a kindergarten in a semi-urban area, including children from multicultural backgrounds and those with special learning needs. The findings indicate the positive contribution of theatrical play in fostering socio-emotional skills and cognitive development, while also highlighting the importance of implementing innovative pedagogical practices in preschool education. The study contributes to the discussion on integrating the arts into the educational curriculum, providing empirical data and pedagogical recommendations for promoting creative learning and inclusive education.

Keywords: theatrical play, preschool education, socio-emotional development, cognitive development, language development, creativity, inclusive pedagogy, educational interventions, Aristophanes, creative learning.

Εισαγωγή

Σκοπός της σύγχρονης εκπαίδευσης είναι η διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών ως όντα κοινωνικά, η οικοδόμηση της ταυτότητάς τους και της γνώσης μέσω της εμπλοκής τους σε βιωματικές δραστηριότητες και της κοινωνικής αλληλεπίδρασής τους. Μια προσέγγιση που μπορεί να αξιοποιηθεί είναι η θεατροπαιδαγωγική, η οποία αναδεικνύει τη θεατρική τέχνη ως μαθησιακό εργαλείο. Η εν λόγω προσέγγιση δημιουργεί ένα πλούσιο διαλογικό περιβάλλον, εντός του οποίου οι μαθητές αλληλεπιδρούν και προσεγγίζουν έννοιες και αξίες, γεγονός που προάγει την ολιστική τους ανάπτυξη. Μια από τις τεχνικές που εντάσσονται στην θεατροπαιδαγωγική προσέγγιση είναι και το θεατρικό παιχνίδι. Το τελευταίο αποτελεί μια παιγνιώδη συλλογική δραστηριότητα, όπου οι συμμετέχοντες αυτοσχεδιάζουν είτε πάνω σε ένα επιλεγμένο είτε σε ένα καθορισμένο από τη δημιουργημένη κατάσταση θέμα (Μαστροθανάσης & Κλαδάκη, 2023).

Το θεατρικό παιχνίδι δομείται σε τέσσερις φάσεις. Η πρώτη φάση, αυτή της απελευθέρωσης έχει ως σκοπό την απελευθέρωση των συμμετεχόντων από δισταγμούς. Γίνεται προσπάθεια να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ τόσο των συμμετεχόντων και του εμπυχωτή όσο και ανάμεσα στους ίδιους. Η δεύτερη φάση καλείται ως φάση αναδημιουργίας των ρόλων και στο πλαίσιο της τα μέλη της ομάδας δοκιμάζουν να αποδώσουν διάφορους χαρακτήρες και καταστάσεις, επεξεργάζονται ζητήματα και προσπαθούν να βρουν λύσεις στα ζητήματα αυτά. Η τρίτη φάση αφορά την επεξεργασία των ρόλων και των καταστάσεων και έτσι οι συμμετέχοντες οδηγούνται στον σκηνικό αυτοσχεδιασμό. Ακολουθεί τη τελευταία φάση, όπου αναλύεται και γίνεται επεξεργασία του θεατρικού δρώμενου που προηγήθηκε. Μέσα από αυτό ενισχύεται η δημιουργική φαντασία και η επικοινωνία. Βασικά γνωρίσματά του αποτελούν ο αυτοσχεδιασμός, η δημιουργικότητα, η συναισθηματική και σωματική απελευθέρωση των συμμετεχόντων και ο πειραματισμός με τους κοινωνικούς κανόνες (Γραμματάς, 2023; Μουδατσάκης, 1994).

Η προσέγγιση των έργων του αρχαίου ελληνικού δράματος με την αξιοποίηση του θεατρικού παιχνιδιού καθιστά τη διαδικασία αυτή διασκεδαστική, απελευθερωτική και παράλληλα οδηγεί στην εκ βάθρων κατανόηση τους. Μέσω του θεατρικού παιχνιδιού τα έργα του αρχαίου ελληνικού δράματος ζωντανεύουν και μεγιστοποιείται η διαχρονικότητά τους. Οι συμμετέχοντες στο θεατρικό παιχνίδι υποδύονται ρόλους από τα έργα αυτά και παρουσιάζουν σκηνές τους αυτοσχεδιάζοντας. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να ανακαλύψουν βιωματικά τη δύναμη του ανθρώπου, τα πάθη που τον καθιστούν έρμαιο, τα ηθικά διλήμματα με τα οποία βρίσκεται αντιμέτωπος και την κοινωνική δικαιοσύνη, όπως όλα τα ανωτέρω παρουσιάζονται στις αρχαίες ελληνικές κωμωδίες και τραγωδίες (Μαστροθανάσης et al, 2024).

Η επιλογή και η εκπαιδευτική αξία του Πλούτου

Στον *Πλούτο* καταδεικνύεται το γεγονός πως τα αγαθά δεν είναι κατανεμημένα κατά τρόπο δίκαιο, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην σημερινή εποχή. Ως αιτία για αυτή την αδικία παρουσιάζεται η τυφλότητα του θεού Πλούτου (Παππάς, 2016).

Πρόκειται για ένα έργο που ενισχύει τη συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Η δομή της κωμωδίας, οι χαρακτήρες και η θεματολογία του προάγουν τη φαντασία των παιδιών, οξύνουν την κριτική σκέψη, ενισχύουν την ενσυναίσθηση, ενώ παράλληλα βοηθούν στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών που προσωποποιούνται στην κωμωδία, όπως ο Πλούτος και η Πενία (Sommerstein, 2007; Thierry, 2001).

Η διασκευή του *Πλούτου* του Αριστοφάνη που αξιοποιήθηκε στην παρούσα παρέμβαση είναι αυτή της Σοφίας Ζαραμπούκα. Η τελευταία παρουσιάζει την κωμωδία του Αριστοφάνη σαν ένα παραμύθι που πραγματεύεται το χρήμα και την σχέση αυτού με τον χαρακτήρα του ανθρώπου. Η διασκευή αυτή ενδείκνυται για παιδιά νηπιακής ηλικίας, καθώς το κείμενο είναι σύντομο και συνοδεύεται από πλούσια εικονογράφηση. Αν και παραλείπονται πολλά τμήματα του έργου και ορισμένα δευτερεύοντα πρόσωπα, έχει διατηρηθεί η κύρια γραμμή εξέλιξης της πλοκής με σκοπό να μην υπάρξουν λογικά χάσματα. Τέλος, στην εν λόγω διασκευή όλοι οι χαρακτήρες, πλην του Πλούτου, από τον οποίο αφαιρείται η θεική ιδιότητα, είναι ντυμένοι με σύγχρονα ρούχα, γεγονός που καθιστά το έργο περισσότερο οικείο στα παιδιά (Αυδίκος, 1996).

Ερευνητικό μέρος

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Ερευνητικός σκοπός

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην ανάδειξη της επίδρασης μιας παρέμβασης θεατρικού παιχνιδιού με θέμα τον *Πλούτο* του Αριστοφάνη στην ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας. Αναλυτικότερα, στόχευση της έρευνας αυτής είναι η εξέταση του αν μια παρέμβαση με δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού

βασισμένη στην κωμωδία του Αριστοφάνη *Πλούτος*, μέσα σε πραγματικές εκπαιδευτικές συνθήκες, μπορεί να οδηγήσει στην ενίσχυση ορισμένων συνιστωσών της ανάπτυξης των νηπίων. Η εστίαση αφορά δεξιότητες της κοινωνικής και της γνωστικής ανάπτυξης.

Ερευνητικά ερωτήματα

- Πώς επηρεάζει η συμμετοχή των νηπίων σε θεατρικό παιχνίδι βασισμένο στον *Πλούτο* του Αριστοφάνη τη συνεργασία, την επικοινωνία και γενικότερα την αλληλεπίδραση των νηπίων με τους συνομηλίκους τους, καθώς και την τήρηση των κανόνων;
- Επηρεάζει η εμπλοκή των νηπίων σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού τη γλωσσική τους ανάπτυξη, τη φαντασία και τη δεξιότητα επίλυσης προβλημάτων;

Ερευνητική Προσέγγιση

Η ερευνητική προσέγγιση που ακολουθήθηκε σε αυτή τη μελέτη είναι ποιοτική, καθώς εστιάζει στη βαθύτερη κατανόηση των εμπειριών, συναισθημάτων και αντιλήψεων των παιδιών. Μέσω της παρατήρησης και της συμμετοχής σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού, η ερευνήτρια μπορούσε να καταγράψει συμπεριφορές και αλληλεπιδράσεις που αναδεικνύουν την επίδραση του θεάτρου ως εκπαιδευτικού εργαλείου. Μέσα από την ποιοτική έρευνα γίνεται κατανοητός ο τρόπος που τα παιδιά βιώνουν τα γεγονότα (Cohen et al, 2018).

Ο ερευνητικός σχεδιασμός ακολούθησε μία περιγραφική και διερευνητική προσέγγιση. Η μελέτη επικεντρώθηκε στη συλλογή δεδομένων από άμεση παρατήρηση και από βιωματικές δραστηριότητες των παιδιών, οι οποίες προσαρμόστηκαν στο γνωστικό και συναισθηματικό τους επίπεδο (Cohen et al, 2018). Η έμφαση δόθηκε στα ακόλουθα:

- Στη συμμετοχική παρατήρηση, κατά την οποία η ερευνήτρια συμμετείχε στις δραστηριότητες ως εμπυχώτρια.
- Στη συλλογή δεδομένων μέσω ημερολογίου πεδίου, όπου καταγράφηκαν παρατηρήσεις, συναισθήματα και αλληλεπιδράσεις.
- Στις δομημένες και ημι-δομημένες συζητήσεις με τα παιδιά, προσαρμοσμένες στις γνωστικές τους δυνατότητες.

Η έρευνα βασίζεται σε παιδαγωγικές αρχές του Vygotsky, οι οποίες τονίζουν τη σημασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στη γνωστική ανάπτυξη. Οι δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού λειτουργούν ως εργαλεία καλλιέργειας της δημιουργικής σκέψης, της συνεργασίας, της επίλυσης προβλημάτων και της γλωσσικής δεξιότητας.

Η εφαρμογή της ποιοτικής προσέγγισης στην προσχολική εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική, καθώς τα μικρά παιδιά εκφράζονται κυρίως μέσα από τη δράση και τη δημιουργία παρά μέσω γραπτού ή προφορικού λόγου. Στο πλαίσιο αυτό, το θεατρικό παιχνίδι λειτουργεί ως μέσο παρατήρησης της αυθόρμητης έκφρασης των συναισθημάτων και της σκέψης των παιδιών, ενώ τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τρόπο φιλικό και προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους (Τσιώλης, 2016).

Περιγραφή δείγματος και σχολικού πλαισίου

Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 20 παιδιά νηπιακής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα στην έρευνα συμμετείχαν 12 νήπια και 8 προνήπια. Εξ αυτών τα 11 είναι κορίτσια και τα 9 αγόρια. Οι συμμετέχοντες φοιτούν σε διθέσιο νηπιαγωγείο ημιαστικής περιοχής της Κέρκυρας, όπου ο συνολικός αριθμός των φοιτούντων νηπίων είναι σαράντα τέσσερα. Στο τμήμα όπου υλοποιήθηκε η παρέμβαση λειτουργεί πρωινό και ολοήμερο πρόγραμμα. Στο πρωινό τμήμα διδάσκει η αναπληρώτρια νηπιαγωγός που στην παρούσα έρευνα

αποτελεί την ερευνήτρια - εμψυχώτρια και μια εκπαιδευτικός παράλληλης στήριξης και στο ολοήμερο μια ακόμα αναπληρώτρια νηπιαγωγός.

Τρεις από τους συμμετέχοντες μαθητές είναι δίγλωσσοι και ένας γνωρίζει ελάχιστα την ελληνική γλώσσα, καθώς πρόσφατα μετακόμισε στην Ελλάδα. Στο σπίτι συνηθίζει να συνομιλεί με τους γονείς του στην αγγλική γλώσσα και μόνο με τους μητρικούς παππούδες μιλά ελληνικά. Ο δεύτερος μαθητής γνωρίζει μερικώς την ελληνική γλώσσα και συχνά κατά την επικοινωνία του με τους συμμαθητές του και τις εκπαιδευτικούς χρησιμοποιεί την γλώσσα της μητέρας του, τα βουλγάρικα. Ο τρίτος δίγλωσσος μαθητής, γνωρίζει άψογα την ελληνική γλώσσα και σπάνια χρησιμοποιεί την γλώσσα του πατέρα του, τα γαλλικά, την οποία γνωρίζει μερικώς.

Στο δείγμα περιλαμβάνεται μία μαθήτρια Ρομά με ελλιπείς κοινωνικές δεξιότητες, που διαβιό σε δύσκολες συνθήκες και συχνά απουσιάζει από το σχολείο, γεγονός που παρεμποδίζει την ένταξή της στο σύνολο. Ακόμα, δύο από τους συμμετέχοντες έχουν διαγνωστεί με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα και μία συμμετέχουσα βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού και επαναφοιτά στο νηπιαγωγείο, ενώ ήδη έχει φοιτήσει δύο έτη σε ειδικό νηπιαγωγείο. Οι ανωτέρω τρεις μαθητές δέχονται την εκπαιδευτική υποστήριξη ειδικής παιδαγωγού εντός της γενικής τάξης. Δύο από τα προνήπια παρουσιάζουν αδυναμία να ενταχθούν στο σύνολο λόγω συστολής. Δύο κορίτσια εκ των νηπίων τυπικής ανάπτυξης αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να κατανοήσουν και να ακολουθήσουν τους κανόνες του σχολείου και ένα προνήπιο αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες στην εκφορά του λόγου, καθώς επίσης και το λεξιλόγιό του είναι αρκετά περιορισμένο για την ηλικία του. Επίσης, ένα αγόρι εκ των νηπίων αν και βρίσκεται σε άριστο μαθησιακό επίπεδο, δυσκολεύεται αρκετές φορές να ακολουθήσει τους κανόνες διότι επιθυμεί συνεχώς να ηγείται της ομάδας και να τραβά την προσοχή τόσο των συμμαθητών του όσο και των εκπαιδευτικών.

Από τους 40 γονείς των συμμετεχόντων στην έρευνα μαθητών μόνο οι 18 είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ οι 24 είναι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και απασχολούνται στον τομέα του τουρισμού κυρίως ως εποχιακά εργαζόμενοι.

Μέθοδος Ανάλυσης Δεδομένων

Τα ποιοτικά δεδομένα που θα συλλεχθούν θα αναλυθούν με τη χρήση της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης. Πρόκειται για μέθοδο ανάλυσης ευέλικτη που εστιάζει στην κατά τρόπο συστηματικό αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση νοηματικών μοτίβων που επαναλαμβάνονται σε ένα σύνολο από ερευνητικά δεδομένα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο/η ερευνητής/τρια έχει τη δυνατότητα για γνωστική πρόσβαση σε συλλογικού χαρακτήρα μέσα νοηματοδότησης. Επίσης, μέσω της μεθόδου αυτής μπορεί να προσεγγιστούν γνωστικά εμπειρίες. Η θεματική ανάλυση επιτρέπει στον/ στην ερευνητή/τρια να αναζητήσει πλήθος νοηματικών μοτίβων στα δεδομένα που έχει συλλέξει (Braun & Clarke, 2012).

Βάσει των ανωτέρων καθίσταται έκδηλο πως στη θεματική ανάλυση τα ερευνητικά ερωτήματα καθοδηγούν τη διαδικασία. Η θεματική ανάλυση έχει ως απαραίτητη προϋπόθεσή της την ενεργό και δημιουργική συμμετοχή του/ της ερευνητή/ τριας, ο/η οποίος/α διαμορφώνει έναν τύπο διαλογικής σχέσης με τα δεδομένα που έχει συλλέξει, παράγοντας και συγκροτώντας πρωτίστως τα θέματα και δευτερεύοντος ανακαλύπτοντάς τα (Τσιώλης, 2016).

Διαδικασία υλοποίησης της έρευνας

Η διαδικασία υλοποίησης της έρευνας οργανώθηκε σε τρία διαδοχικά στάδια: τον σχεδιασμό, την εφαρμογή της παρέμβασης και την ανάλυση των δεδομένων. Αυτά τα στάδια επιλέχθηκαν ώστε να διασφαλιστεί η συστηματική συλλογή και αξιολόγηση των δεδομένων, με έμφαση στην επίτευξη των ερευνητικών στόχων.

Το πρώτο στάδιο ήταν αυτό του σχεδιασμού. Στο αρχικό αυτό στάδιο, η ερευνήτρια καθόρισε το πλαίσιο της παρέμβασης και τα εργαλεία συλλογής δεδομένων.

- Καθορισμός Στόχων: Οι στόχοι διαχωρίστηκαν σε γνωστικούς, κοινωνικούς, συναισθηματικούς και κινητικούς, όπως περιγράφηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο.
- Επιλογή Συμμετεχόντων: Το δείγμα αποτέλεσαν 20 παιδιά προσχολικής ηλικίας, διαφορετικών πολιτισμικών και κοινωνικών προελεύσεων. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων ώστε να είναι προσβάσιμες σε όλα τα παιδιά .
- Εξασφάλιση Δεοντολογικής Συμμόρφωσης: Ενημερώθηκαν οι γονείς για τους στόχους και τη φύση της έρευνας, και δόθηκε έγγραφη συναίνεση για τη συμμετοχή των παιδιών (Creswell, 2012).

Το επόμενο στάδιο, ήταν αυτό της εφαρμογής της παρέμβασης στη σχολική τάξη. Η παρέμβαση υλοποιήθηκε σε τέσσερις φάσεις, όπως περιγράφονται στο σχεδιασμό της δραστηριότητας:

- Πρώτη Φάση (Απελευθέρωση Συμμετεχόντων): Περιλάμβανε δραστηριότητες που στόχευαν στη δημιουργία ασφαλούς και συνεργατικής ατμόσφαιρας. Τα παιδιά συμμετείχαν σε εισαγωγικά παιχνίδια και ασκήσεις που ενθάρρυναν την ενεργή συμμετοχή.
- Δεύτερη Φάση (Αναδημιουργία Ρόλων): Τα παιδιά ανέλαβαν ρόλους από το έργο «Πλούτος» του Αριστοφάνη, εμπλουτίζοντας τη φαντασία και τη δημιουργική τους σκέψη. Οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν ώστε να συνδέουν τις αφηρημένες έννοιες του έργου με την καθημερινότητά τους (Creswell, 2012).
- Τρίτη Φάση (Σκηνική Αυτοσχέδια Δράση): Τα παιδιά παρουσίασαν τις δραματοποιημένες σκηνές που δημιούργησαν. Βασικό στοιχείο, όπως άλλωστε επιβάλλουν οι αρχές του θεατρικού παιχνιδιού, υπήρξε ο αυτοσχεδιασμός. Η εμψυχώτρια κατέγραφε στο ημερολόγιο της τις αντιδράσεις και την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων.
- Τέταρτη Φάση (Αποτίμηση Δραστηριότητας): Πραγματοποιήθηκε αναστοχασμός και συζήτηση στην ολομέλεια. Τα παιδιά μοιράστηκαν συναισθήματα, εντυπώσεις και ιδέες για το έργο, ενώ ζωγράφισαν ό,τι τους εντυπωσίασε περισσότερο.

Κάποιες δραστηριότητες της πρώτης φάσης, όπως η αναπνοή της σούπας επαναλήφθηκε και στα επόμενα δύο στάδια, διότι κάθε στάδιο υλοποιούνταν σε διαφορετική ημέρα και η επανάληψη των ασκήσεων αυτών κρίθηκε απαραίτητη για την απελευθέρωση και τη χαλάρωση των παιδιών.

Μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης ακολούθησε το στάδιο ανάλυσης των δεδομένων που προέκυψαν. Στο στάδιο αυτό

- Συγκέντρωση Δεδομένων: Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω παρατήρησης, ημερολογίου πεδίου και ομάδας εστίασης.
- Θεματική Ανάλυση: Τα δεδομένα αναλύθηκαν με βάση τη θεματική ανάλυση, με στόχο την ανάδειξη μοτίβων στη συμπεριφορά και στις αλληλεπιδράσεις των παιδιών .
- Συσχέτιση με Στόχους: Εξετάστηκε η συσχέτιση των αποτελεσμάτων με τους προκαθορισμένους στόχους της παρέμβασης (Braun & Clarke, 2006).

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης, προέκυψαν περιορισμοί, όπως απουσίες μαθητών λόγω ασθενειών και περιορισμένος χρόνος. Αυτοί οι παράγοντες αντιμετωπίστηκαν με ευέλικτο σχεδιασμό δραστηριοτήτων, ώστε να διασφαλιστεί η συνεχής εμπλοκή όλων των παιδιών.

Ανάλυση Ευρημάτων

Στην ενότητα αυτή θα πραγματοποιηθεί παρουσίαση των ευρημάτων που προέκυψαν από την ερευνητική διαδικασία. Η ταξινόμηση των ευρημάτων θα γίνει με γνώμονα τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Συνοπτικά, τα ερευνητικά ευρήματα είναι αρκετά ενθαρρυντικά κυρίως για την συμβολή του θεατρικού παιχνιδιού στην κοινωνική ανάπτυξη των νηπίων. Η βελτίωση των δεξιοτήτων των νηπίων σε αυτόν τον τομέα καθίσταται έκδηλη ιδίως κατά το ελεύθερο παιχνίδι.

- **1ο ερευνητικό ερώτημα:** Πώς επηρεάζει η συμμετοχή των νηπίων σε θεατρικό παιχνίδι βασισμένο στον *Πλούτο* του Αριστοφάνη τη συνεργασία, την επικοινωνία και γενικότερα την αλληλεπίδραση των νηπίων με τους συνομηλίκους τους, καθώς και την τήρηση των κανόνων;

Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 1) προέκυψε από την ανάλυση των ημερολογιακών καταγραφών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της παιδαγωγικής παρέμβασης με θεατρικό παιχνίδι βασισμένο στον *Πλούτο* του Αριστοφάνη. Καταγράφει τις θεματικές περιοχές στις οποίες παρατηρήθηκε βελτίωση (επικοινωνία, τήρηση κανόνων, συνεργασία) και συνοψίζει τα βασικά ευρήματα και ορόσημα που καταγράφηκαν κατά την εξέλιξη της παρέμβασης. Ο πίνακας παρέχει μια συγκεντρωτική επισκόπηση της προόδου που σημειώθηκε στις συγκεκριμένες θεματικές. Αναδεικνύει τα βασικά ζητήματα που εντοπίστηκαν στις πρώτες φάσεις της παρέμβασης, όπως η δυσκολία στην επικοινωνία, η μη τήρηση κανόνων και η απροθυμία συνεργασίας, τη σταδιακή βελτίωση που παρατηρήθηκε μέσα από τις δραστηριότητες του θεατρικού παιχνιδιού, όπως η ενίσχυση των δεξιοτήτων επικοινωνίας, η κατανόηση της αξίας των κανόνων και η εδραίωση συνεργατικών σχέσεων και την τελική κατάσταση, όπου τα παιδιά παρουσίασαν σημαντική βελτίωση στους συγκεκριμένους τομείς, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της συλλογικής λειτουργίας της ομάδας.

Πίνακας 1 Συγκεντρωτική Παρουσίαση Ημερολογιακών Καταγραφών

Θεματική	Βασικά Ορόσημα Ευρημάτων
Επικοινωνία	- Βελτίωση στην ικανότητα αναμονής για τη σειρά ομιλίας.
	- Ενίσχυση λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας (βλεμματική επαφή).
	- Αποδοχή κανόνων για αποτελεσματική συζήτηση.
Τήρηση Κανόνων	- Αρχικές δυσκολίες στη συμμόρφωση με τους κανόνες.
	- Ενίσχυση κατανόησης της σημασίας των κανόνων.
	- Τήρηση κανόνων τόσο σε δραστηριότητες όσο και στο ελεύθερο παιχνίδι.
Συνεργασία	- Αρχική άρνηση συνεργασίας με μη οικεία παιδιά.
	- Βελτίωση συνεργασίας και φιλικών σχέσεων.
	- Αρμονική συνεργασία σε ομαδικές δραστηριότητες.

Επικοινωνία

Κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων της πρώτης φάσης του θεατρικού παιχνιδιού και συγκεκριμένα κατά τις δραστηριότητες επεξεργασίας του βιβλίου, “Πώς πλουτίζω, πώς;”, όπως και κατά τη φάση της αναδημιουργίας ρόλων και καταστάσεων, τα παιδιά δεν επικοινωνούσαν αποτελεσματικά. Παρατηρήθηκε πως μιλούσαν συχνά ταυτόχρονα χωρίς να περιμένουν να ολοκληρώσουν τα λεγόμενά τους οι συμμαθητές τους. Το ίδιο συνέβαινε κατά την δημιουργία των ιστογραμμάτων. Παρόλα αυτά με την καθοδήγηση της εμψυχώτριας κατάφεραν να επικοινωνήσουν καλύτερα.

1/11/2024 Α΄ Φάση

Ενώ ξεκινήσαμε την ανάγνωση του βιβλίου της Ζαραμπούκα ο Α. με διέκοπτε συνεχώς λέγοντας ότι ξέρει τι θα συμβεί παρακάτω και μπορεί να μας το πει αυτός... Κατά την διάρκεια της επεξεργασίας του βιβλίου τα παιδιά μιλούσαν όλα μαζί χωρίς να σηκώνουν το χέρι τους και χωρίς να σέβονται τον συμμαθητή τους που μιλάει. Η Χ. ήθελε να μας πει κάτι και δεν μπορούσε να ακουστεί με αποτέλεσμα να εκνευριστεί και να δηλώσει πως δεν θα ξαναμιλήσει επειδή δεν την ακούει κανείς. Υπενθυμίσαμε ξανά τους κανόνες της συνομιλίας αρκετές φορές ώστε να μπορέσει να συνεχιστεί η διαδικασία... Η Α. λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζει στον κοινωνικό τομέα δεν μίλησε καθόλου, ακόμα και όταν απευθύνθηκα σε αυτή.

4/11/2024 συνέχεια Α΄ Φάσης

... Κατά τη διαμόρφωση του ιστογράμματος για την τυφλότητα τα παιδιά μιλούσαν όλα μαζί, καθιστώντας αδύνατη την καταγραφή των ιδεών τους. Αναγκάστηκα αρκετές φορές να υπενθυμίσω πως δεν μιλάμε όλοι μαζί.

6/11/2024 Β΄ Φάση

... Τα παιδιά της δεύτερης ομάδας δεν μπορούν να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά για να διανεμούν τους ρόλους. Ο Α. θέλει να ηγείται και τους διακόπτει όλους συνεχώς. Μιλάνε όλοι μαζί και αδυνατούν να συνεννοηθούν. Χρειάστηκε να παρέμβω εγώ και η κα Στέλλα ώστε να τους καταστήσουμε σαφές πως αν μιλούν ο ένας πάνω στον άλλο δεν θα οδηγηθούν σε κάποιο αποτέλεσμα.

Κατά την υλοποίηση της τρίτης φάσης του θεατρικού παιχνιδιού τα παιδιά επικοινωνούσαν καλύτερα πολλές φορές όχι μόνο λεκτικά αλλά και βλεμματικά, καθώς τα ενδιέφερε. Κατά την τέταρτη και τελευταία φάση του θεατρικού παιχνιδιού τα παιδιά σεβάστηκαν τους συνομιλητές τους, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, και λάμβαναν τον λόγο διαδοχικά χωρίς να διακόπτουν τους συνομιλητές τους. Η βελτίωση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των παιδιών έγινε έκδηλη τις επόμενες μετά την παρέμβαση ημέρες, όπου κατά το ελεύθερο παιχνίδι τα παιδιά επικοινωνούσαν χωρίς προστριβές και σεβόμενα τους συνομιλητές τους. Το ίδιο συνέβαινε και στην παρεούλα. Τα παιδιά περίμεναν υπομονετικά να λάβουν τον λόγο χωρίς να διακόπτουν τόσο την εκπαιδευτικό όσο και τους συμμαθητές τους. Επίσης, ένα προνήπιο που δεν συμμετείχε σε συζητήσεις λόγω συστολής θέλησε να λάβει μέρος στις δραστηριότητες και στην τέταρτη φάση ζήτησε να λάβει ώστε να μιλήσει για όσα αποκόμισε από την δραστηριότητα.

7/11/2024 Γ΄ Φάση

... Η Ε. επικοινωνήσε βλεμματικά με τον Κρ. ώστε να της φέρει τα εργαλεία της κατά την διάρκεια της “χειρουργικής επέμβασης του Πλούτου”, επειδή ο Κρ. είχε ξεχαστεί... Ο Α. περίμενε την σειρά του για να μιλήσει και δεν διέκοπτε τους συμμαθητές του, μόνο δύο φορές παρενέβη υποδεικνύοντας στον Κρ. κάποια λόγια για να τα επαναλάβει.

8/11/2024 Δ΄ Φάση

... Τα παιδιά περιμένουν να τους δώσω τον λόγο για να μιλήσουν για την δράση και όταν μιλά κάποιος συμμαθητής τους τον ακούνε Η Α. για πρώτη φορά σήκωσε το χέρι της και αφού της έδωσα τον λόγο είπε “Μου άρεσε που ήμουν Καρίωνας, ήθελα όμως να είμαι νεράιδα”. Την ρώτησα τι της άρεσε περισσότερο και απάντησε πως της άρεσε ότι όλοι είχαν λεφτά στο τέλος και ήταν δίκαιο.

11/11/2024

Τα παιδιά στην παρεούλα τηρούν τους κανόνες της συζήτησης και δεν μιλούν όλα μαζί..

Τήρηση κανόνων

Σχετικά με τους κανόνες, τα περισσότερα παιδιά υπάκουαν και σε αυτούς και πριν την παρέμβαση, ωστόσο ενθαρρυντική υπήρξε η επενέργεια του θεατρικού παιχνιδιού σε τρία παιδιά, δύο προνήπια και ένα νήπιο, που αντιμετώπιζαν δυσκολίες στο να ακολουθήσουν κανόνες. Τα παιδιά αυτά στις δραστηριότητες της πρώτης φάσης δυσκολεύτηκαν να ακολουθήσουν τους κανόνες. Πιο συγκεκριμένα:

...η Β. και η Σπ. έπαιζαν με τα κουδουνάκια και αρνούνταν να τα δώσουν στους συμμαθητές τους. Μετά από αρκετές παραιτήσεις μου δέχτηκαν να δώσουν τα κουδουνάκια στο διπλανό τους παιδί. Η Σπ. έκλαψε επειδή δεν μπορούσε να έχει αυτή όλη την ώρα τα κουδουνάκια και αποχώρησε για λίγο μετά από υπόδειξή μου από την ομάδα ώστε να ηρεμήσει. Επανήλθε λίγο πριν την ολοκλήρωση της δραστηριότητας.

...ο Α. και η Σπ. στην δραστηριότητα με τα βήματα δεν ακολουθούσαν τις οδηγίες και είτε βημάτιζαν με τον δικό τους ρυθμό είτε απομακρύνονταν από τον χώρο της δράσης και απασχολούνταν στις γωνιές.

..Ν. που γενικά υπακούει στους κανόνες, ο Α., η Β. και η Σπ. στην δραστηριότητα με τα χρήματα συνέχισαν να μαζεύουν χαρτονομίσματα ενώ η μουσική είχε σταματήσει, παραβαίνοντας έτσι τους κανόνες.. Ο Α.Σ. αντέδρασε λέγοντας πως οι ανωτέρω κλέβουν και αυτό δεν είναι δίκαιο. Επισήμανα πως όποιος δεν τηρεί τους κανόνες πρέπει να αποχωρήσει από το παιχνίδι γιατί όλη η ζωή μας διέπεται από κανόνες επομένως πρέπει να τους υπακούμε.

Κατά τις επόμενες φάσεις τα παιδιά ακολουθούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τους κανόνες καθώς αντιλήφθηκαν την αξία τους σε μια συλλογική δράση, ιδίως μετά από παραιτήσεις των συμμαθητών τους. «Η Ι. , η Χ. και η Ε. συνεχώς υπενθυμίζουν στους συμμαθητές τους και ειδικά στον Α. ότι πρέπει να τηρεί τους κανόνες γιατί τους χαλάει το παιχνίδι». Μονάχα ο Α. κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης δεν ακολουθούσε τους κανόνες, υποδεικνύοντας στον Κρ. ο οποίος δεν γνωρίζει την ελληνική γλώσσα επαρκώς, τα λόγια που θα πει. « Κρ. τώρα εσύ πρέπει να πεις η εγχείρηση δεν πέτυχε και να δώσεις στην Ε. τον ορό». Η Β. και η Σπ. συνέχισαν να ακολουθούν τους κανόνες σε ικανοποιητικό βαθμό και σε άλλες δράσεις τις επόμενες μετά την παρέμβαση ημέρες «Η Β. ακολούθησε τους κανόνες στο επιτραπέζιο που έπαιξε με την ομάδα της (12/11/2024)».

Συνεργασία

Οι συνεργατικές δεξιότητες των παιδιών βελτιώθηκαν και αυτές. Αρχικά, πολλά ήταν τα παιδιά που δεν είχαν διάθεση να συνεργαστούν με αρκετούς από τους συμμαθητές τους. Αυτή η άρνηση έγινε έκδηλη κυρίως στη δεύτερη φάση του θεατρικού παιχνιδιού. Τα παιδιά αυτά επιθυμούσαν να συνεργαστούν μόνο με τους φίλους τους ή με άλλα παιδιά του ίδιου φύλου γιατί ένιωθαν πιο οικεία.

1/11/2024 Α΄ Φάση

Η Β. δεν ήθελε να είναι στην ομάδα που την έβαλα στη δραστηριότητα 'Πώς πλουτίζω; Πώς;' επειδή η ομάδα αυτή δεν είχε άλλα κορίτσια, είχε μόνο αγόρια. Ο Θ. δεν ήθελε και αυτός την Β. στην ομάδα του υποστηρίζοντας πως επειδή είναι κορίτσι δεν μπορεί να τρέξει γρήγορα και θα χάσουν αφού δεν θα μαζέψει πολλά χρήματα.

6/11/2024 Β΄ Φάση

Η Σπ. ήθελε να έχει μόνο αυτή το ψαλίδι και την κόλλα αρχικά και δεν συνεργάζονταν με τα άλλα παιδιά. Όταν η Αν. της είπε πως πρέπει να φύγει από την ομάδα αν δεν συνεργαστεί έκλαψε και λίγο αποχώρησε από την ομάδα. Αφού συζητήσαμε επέστρεψε και συνεργάστηκε με τα μέλη της ομάδας της.

Ο Α.Κ. δεν ήθελε να είναι ζευγάρι στη φάση της αναδημιουργία των ρόλων με την Ξ. με την δικαιολογία ότι είναι αγόρι και δεν θέλει να παίξει με αγόρια. Του εξήγησα πως όλοι είμαστε φίλοι και δεν έχει σημασία αν είμαστε αγόρια ή κορίτσια γιατί όλοι είμαστε παιδιά.

Η Χ. ήθελε να είναι στην ίδια ομάδα με την Ε. και την Ι. επειδή είναι φίλες και στενοχωρήθηκε αρκετά που χωρίστηκαν. Αρχικά δεν ήθελε να συνεργαστεί με την ομάδα της αλλά τελικά συμβιβάστηκε. Την ρώτησα τον λόγο της απροθυμίας της αυτής και απάντησε "Την Ε. και την Ι. τις ξέρω καλύτερα γιατί είμαστε πολλά χρόνια φίλες, από τον παιδικό, δεν είναι δίκαιο να μην είμαστε μαζί".

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της παρέμβασης βελτιώθηκε η διάθεση των παιδιών για συνεργασία. Μάλιστα, κατά την τέταρτη φάση που έγινε η αποτίμηση του θεατρικού παιχνιδιού τα παιδιά δήλωσαν πως τους άρεσε πολύ που συνεργάστηκαν και με άλλα παιδιά πλην των φίλων τους και πως αν δεν είχαν συνεργαστεί δεν θα τα είχαν καταφέρει. "Η Χ. είπε πως ήταν καλύτερα που χωρίστηκε από τις φίλες της γιατί έτσι μπόρεσε να κάνει νέους φίλους και να δει πως παίζουν οι φίλες της τον Πλούτο ως θεατής".

Ακόμα, παρατηρήθηκε ενίσχυση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών διαφορετικού φύλου.

Ο Θ. στο διάλειμμα σε ένα ομαδικό παιχνίδι διάλεξε στην ομάδα του τη Β. επειδή ανακάλυψε πως τρέχει γρήγορα. (8/11/2024)

Ο Α.Κ. έπαιζε στο ελεύθερο παιχνίδι με την Αν. στη γωνιά του μπακάλικου, ενώ το προηγούμενο διάστημα συνήθιζε να παίζει μόνο με αγόρια (14/11/ 2024).

Μόνο ένα παιδί με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα δεν θέλησε να συνεργαστεί καθόλου, παρά το γεγονός πως οι συμμαθητές του των καλούσαν να παίξει μαζί τους προσπαθώντας να τον κάνουν να αισθανθεί ευπρόσδεκτος αυτός προτίμησε να μη συμμετάσχει σε καμία δραστηριότητα και απασχολήθηκε στη γωνιά της πλαστελίνης.

1/11/2024

Ο Η. δεν θέλησε να συμμετέχει στο παιχνίδι με τα χρήματα. Οι συμμαθητές του και ειδικά ο Α. του έλεγαν να παίξει και πως θα είναι πολύ ωραία, αλλά αυτός φώναζε με όλη τη δύναμη της φωνής του 'ΟΧΙ, ΔΕΝ ΘΕΛΩ, ΜΗ ΜΟΥ ΜΙΛΑΤΕ", προσπάθησα να τον παροτρύνω να συμμετάσχει λέγοντας του πως επειδή είναι πολύ καλός στο τρέξιμο θα καταφέρει να μαζέψει πολλά χρήματα και να κάνει την ομάδα του πλούσια, αλλά αυτός αρνούσαν κατηγορηματικά. Τελικά, πήγε με την εκπαιδευτικό της παράλληλης στήριξης στη γωνιά της πλαστελίνης και απασχολήθηκε εκεί.

8/11/2024

Τελικά ο Η. δεν θέλησε να συμμετάσχει σε καμία δραστηριότητα και η όλη διαδικασία του προκάλεσε τεράστια αναστάτωση. Βέβαια είχε απουσιάσει και τις τρεις προηγούμενες ημέρες λόγω ασθένειας.

Μετά την παρέμβαση, παρατηρήθηκε πως τα παιδιά άρχισαν να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους σε ομαδικές δραστηριότητες και την ώρα του διαλείμματος όπως και στο ελεύθερο παιχνίδι.

7/11/2024

Η Χ. πρότεινε στον Α.Σ να συνεργαστούν για να φτιάξουν μια ζωγραφιά για την Αρχαία Ελλάδα επειδή αυτός ξέρει να ζωγραφίζει καλύτερα σπίτια από εκείνη... Έφτιαξαν μάλιστα μία ζωγραφιά που έμοιαζε με αυτές τους βιβλίου που διαβάσαμε στην πρώτη φάση του θεατρικού παιχνιδιού .

11/11/ 2024

Σήμερα στο διάλειμμα ο Α. που παλαιότερα ήθελε μόνο να ηγείται συνεργάστηκε πολύ καλά, χωρίς εντάσεις με τον Θ., την Α. και τον Π. και έφτιαξαν ένα μεγάλο κάστρο με τα τουβλάκια.

14/11/2024

Τα παιδιά συνεργάστηκαν πολύ ωραία στην ομαδική κατασκευή μακέτας για το Πολυτεχνείο και μάλιστα και οι δύο ομάδες μετά από μικρή παρέμβασή μου μοίρασαν μόνες τους τις αρμοδιότητες και δημιούργησαν εξαιρετικές μακέτες.

Μάλιστα, τις επόμενες μέρες τα παιδιά ζήτησαν από την εκπαιδευτικό να δραματοποιήσουν και ένα ακόμα βιβλίο που διαβάσαμε στην παρεούλα. Επίσης επιδείκνυαν μεγαλύτερο ενθουσιασμό όταν επρόκειτο να υλοποιηθεί κάποια ομαδική εργασία.

12/11/2024

Διαβάσαμε στην παρεούλα το βιβλίο με την κυρά Δημοκρατία και τα παιδιά ζήτησαν να συνεργαστούν και να το αποδώσουν θεατρικά. Πράγμα το οποίο έκαναν, χωρίς ωστόσο να ακολουθηθούν όλα τα στάδια του θεατρικού παιχνιδιού λόγω πίεσης χρόνου.

15/11/2024

Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν όταν τους ανακοίνωσα πως θα εργαστούν ομαδικά για να δημιουργήσουν πίνακες κατά τα πρότυπα των χαρακτηριστικών του Τάσσου και συνεργάστηκαν αρμονικά κατά τη διάρκεια της υλοποίησης.

2/12/2024

Τα παιδιά συνεργάστηκαν και στόλισαν όλα μαζί το χριστουγεννιάτικο δέντρο της τάξης χωρίς προστριβές.

- **2ο ερευνητικό ερώτημα:** Επηρεάζει η εμπλοκή των νηπίων σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού την κατανόηση σύνθετων εννοιών, τη γλωσσική τους ανάπτυξη, τη φαντασία και τη δεξιότητα επίλυσης προβλημάτων;

Ο πίνακας 4 δημιουργήθηκε μέσα από την ανάλυση ημερολογιακών καταγραφών που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασης με θεατρικό παιχνίδι. Οι παρατηρήσεις καταγράφηκαν σε δια-

Πίνακας 4 Επίδραση Θεατρικού Παιχνιδιού σε Κατανόηση Εννοιών, Γλωσσική Ανάπτυξη, Φαντασία και Πρωτοβουλίες

Θεματική	Βασικά Ορόσημα Ευρημάτων
Κατανόηση Εννοιών	- Αρχική δυσκολία κατανόησης εννοιών (π.χ. πλούτος, φτώχεια, δικαιοσύνη).
	- Μέσω δραστηριοτήτων, οι απαντήσεις έγιναν πιο σύνθετες και εύστοχες.
	- Τελική φάση: Εξέλιξη της εννοιολογικής σκέψης και της ικανότητας αιτιολόγησης.
Γλωσσική Ικανότητα	- Ενίσχυση λεξιλογίου μέσα από τη συμμετοχή σε διαλόγους και δραστηριότητες.
	- Χρήση νέων λέξεων (π.χ. πενία, πλούτος) και βελτίωση προφορικού λόγου.
	- Πρόοδος σε φωνολογική επίγνωση και αφηγηματική ικανότητα.
Φαντασία και Δημιουργικότητα	- Ενεργοποίηση της φαντασίας μέσα από δημιουργία νέων ρόλων και αντικειμένων.
	- Χρήση μεταφορικής σκέψης (π.χ. αντικείμενα με συμβολικό χαρακτήρα).
	- Αυξημένη τάση για συμβολικό παιχνίδι και αυθόρμητους διαλόγους.
Ανάληψη Πρωτοβουλιών	- Αρχική διστακτικότητα στη λήψη πρωτοβουλιών.
	- Μέσω της παρέμβασης, τα παιδιά ανέπτυξαν αυτονομία και δημιουργικότητα.
	- Σημαντική πρόοδος στην προθυμία για λήψη αποφάσεων και καθοδήγηση ομάδων.

φορετικές φάσεις της παρέμβασης και αναλύθηκαν με στόχο την αξιολόγηση της προόδου των παιδιών σε τέσσερις θεματικές περιοχές: κατανόηση εννοιών, γλωσσική ικανότητα, φαντασία-δημιουργικότητα και ανάληψη πρωτοβουλιών. Ο πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τη βελτίωση των παιδιών κατά τη διάρκεια της παρέμβασης στην Κατανόηση Εννοιών, στη Γλωσσική Ικανότητα, στη Φαντασία και Δημιουργικότητα και τέλος, στην Ανάληψη Πρωτοβουλιών.

Κατανόηση εννοιών

Κατά την αρχική προσέγγιση των εννοιών πλούτος, φτώχεια, τυφλότητα, δικαιοσύνη με αφορμή κάποιες ερωτήσεις κατανόησης σχετικά με το βιβλίο που διαβάσαμε έγινε έκδηλη η αδυναμία πολλών παιδιών να τις ερμηνεύσουν.

1/11/2024 Α΄ Φάση

Αφού διαβάσαμε το βιβλίο της Ζαραμπούκα Πλούτος προσπαθήσαμε να πραγματοποιήσουμε μια πρώτη προσέγγιση των εννοιών πλούτος, φτώχεια, δικαιοσύνη όπου διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα παιδιά γνώριζα ελλιπώς το περιεχόμενό τους. Σε ερώτησή μου αν είναι δίκαιο να έχουν μόνο λίγοι χρήματα η Ν. και ο Θ. απάντησαν με μια φωνή "Ναι", όταν της ζήτησα να αιτιολογήσουν την απάντησή τους δεν έλαβα καμία απόκριση. Λόγω της απάντησης τους συνέχισα να επιμένω αναφορικά με το τι σημαίνει δίκαιο. Η Ξ. είπε όταν ακούμε τους κανόνες και ο Α. είπε «δίκαιο είναι να μην κλέβουμε στο παιχνίδι». Την πιο εύστοχη απάντηση έδωσε η Χ. η οποία είπε πως δίκαιο είναι όταν μοιραζόμαστε κάτι σε ίσα κομμάτια.

Επέστρεψα στο ζήτημα του πλούτου και ρώτησα αν σήμερα έχουν όλοι οι άνθρωποι χρήματα και η Αν. απάντησε «Έχουν όλοι επειδή πάνε στη δουλειά», ενώ η Χ. είπε πως δεν έχουν όλοι, γιατί στη Γάζα τους τα πήρε ο πόλεμος και κάποιοι άλλοι που μένουν εδώ στην Κέρκυρα έχασαν το σπίτι τους επειδή δεν είχαν δουλειά και τώρα είναι φτωχοί. Όταν ρώτησα γιατί ήθελε ο Χρεμύλος να ξαναδεί ο Πλούτος ο Α.Κ. είπε «Για να πηγαίνει βόλτες μόνος του». Σε ερώτηση αναφορικά με το τι είναι πενία, όπως ήταν φυσικό τα παιδιά απάντησαν λανθασμένα. Ο Α. είπε «Πενία είναι η κακιά γιαγιά που μάλωσε τον Χρεμύλο και τον Καρίωνα». Όταν τους εξήγησα ότι πενία ονομάζουμε αλλιώς τη φτώχεια ο Α. είπε πως ξέρει τι είναι η φτώχεια «είναι όταν κρυώνεις και δεν έχεις φαγητό και παιχνίδια».

Την αδυναμία αυτή αναφορικά με την κατανόηση των ανωτέρω εννοιών μαρτυρούν και τα ιστογράμματα. Στο ιστόγραμμα για το τι είναι πλούτος, έννοια την οποία εξήγησε η ερευνήτρια στην προηγούμενη δραστηριότητα στο πλαίσιο επεξεργασίας του βιβλίου δόθηκαν οι ακόλουθες απαντήσεις:

1/11/2024

Χ.: Να έχεις πολλή αγάπη

Α.Σ.: Να μη βλέπεις

Α.Κ.: Να έχεις πολλά φαγητά για να τρως

Αν.: Να παίρνεις πολλά λεφτά από τη δουλειά σου

Α.: Να βρεις έναν θησαυρό

Ι.: Να σου παίρνουν πολλά δώρα

Π.: Να κάνεις πολλές διακοπές με πισίνα

Ε.: Να έχεις πολλά παιχνίδια και φίλους

Θ.: Να έχεις πολλά ευρώ και αμάξια

Β.: Να έχεις μεγάλο σπίτι

Σπ.: Να πάρεις κάποιον στο σπίτι σου

Κρ.: Αυτός (έδειξε το βιβλίο)

Τ.: Να έχεις αεροπλάνο

Στο ιστόγραμμα για την τυφλότητα τα παιδιά έδωσαν τις ακόλουθες απαντήσεις:

4/11/2024

Α.: Όταν δεν βλέπεις τίποτα και είναι παντού σκοτάδι, ούτε χρώματα ούτε τίποτα.

Π.: Όταν κοιτάς πολύ ώρα τον ήλιο το μεσημέρι.

Τ.: Όταν δεν ανοίγεις ποτέ τα μάτια σου.

Χ.: Όταν γεννιέσαι χωρίς να μπορείς να δεις τίποτα.

Σπ.: Όταν δεν έχεις μάτια.

Ξ.: Μια αρρώστια που παθαίνεις στα μάτια και πρέπει να κάνεις εγχείρηση.

Θ.: Όταν φοράς μαύρα γυαλιά.

Ι.: Όταν κρατάς μπαστούνι άσπρο στον δρόμο.

Ε.: Αρρώστια στα μάτια.

Κρ.: Γυαλιά (Δεν γνωρίζει επαρκώς την ελληνική γλώσσα για αυτό δίνει μονολεκτικές απαντήσεις).

Β.: Όταν αρρωσταίνεις επειδή βλέπεις πολύ τάμπλετ.

Γενικότερα τις πρώτες ημέρες υπήρχε μια σύγχυση αναφορικά με τις ανωτέρω έννοιες. «Στο διάλειμμα ο Α.Κ. έπαιζε με το πατίνι και αναφωνούσε άκρη άκρη είμαι πλούσιος δεν βλέπω θα σας πατήσω (6/11/2024)». Προφανώς, επηρεασμένος από τον Πλούτο ταύτισε τον πλούτο με την τυφλότητα.

Η σύγχυση αυτή αναφορικά με το περιεχόμενο των εννοιών πλούτος, φτώχεια, δικαιοσύνη, τυφλότητα φαίνεται να υποχώρησε σημαντικά κατά την ολοκλήρωση της παρέμβασης. Στην Δ΄ Φάση τα παιδιά που δυσκολεύτηκαν αρκετά στην κατανόηση αυτών των εννοιών έδωσαν εύστοχες απαντήσεις, γεγονός που μαρτυρά την αύξηση των επιπέδων κατανόησης.

8/11/2024 Δ΄ Φάση

Ρώτησα τα παιδιά για το τι είναι τελικά ο πλούτος και αν είναι μοιρασμένος δίκαια στον κόσμο. Ο Α. απάντησε «πλούτος είναι να έχεις πολλά χρήματα και... να μην σου λείπει τίποτα... πολύ πλούσιοι είναι λίγοι άνθρωποι ενώ οι πιο πολλοί είναι φτωχοί... Ο μοιράζεται άδικο». Ο Α.Κ. οποίος μέχρι πρότινος βρισκόταν σε πλήρη εννοιολογική σύγχυση είπε «πλούτος να έχεις πάρα πολλά παιχνίδια και λεφτά και φαγητά... Δεν είναι πλούσιος μόνο όποιος δεν βλέπει... Άδικο είναι άλλοι να έχουν λεφτά και άλλοι τίποτα...». Σε ερώτησή μου για το τι μπορούμε να κάνουμε για να είναι υπάρχει δικαιοσύνη και να μην είναι άλλοι πολύ πλούσιοι και άλλοι πολύ φτωχοί η Α. απάντησε «Τα μοιραζόμαστε ό,τι έχουμε με τους άλλους για να έχουμε όλοι τα ίδια» και η Χ. είπε «Να δίνουμε αγάπη και να βοηθάμε τους άλλους για να μην υπάρχει αδικία».

Όλα τα παιδιά αναγνώρισαν την φτώχεια- πενία ως το αντίθετο του πλούτου και ανέφεραν και κάποιες συνέπειες της στη ζωή των ανθρώπων. Η Ε. είπε πως η φτώχεια φέρνει δάκρυα και κρύο γιατί όποιος είναι φτωχός δεν έχει σπίτι. Η Α., που σπάνια σηκώνει χέρι, είπε πως είναι πολύ άσχημη η φτώχεια και καλύτερα είναι να έχουμε όλοι πλούτο. Η Ξ. είπε πως η φτώχεια φταίει που πεθαίνουν τα παιδάκια, όπως πέθανε και ο μπαμπάς της.

Αναφορικά με την τυφλότητα ο Θ. είπε πως κάποιος άνθρωπος δεν μπορούν να δουν τι υπάρχει γύρω επειδή γεννήθηκαν έτσι ή αρρώστησαν και η Σπ. είπε «η τυφλότητα είναι όταν δεν βλέπεις ούτε να περπατήσεις».

Γλωσσική Ικανότητα

Οι γλωσσικές ικανότητες των νηπίων της τάξης βρίσκονταν σε ικανοποιητικό επίπεδο και πριν την παρέμβαση, πλην του Κρ. που γνωρίζει ελάχιστα την ελληνική γλώσσα καθώς είναι δίγλωσσος και το Τ. που και αυτός λόγω διγλωσσίας αντιμετωπίζει κάποια προβλήματα κυρίως στην εκφορά των λέξεων και πα-

ρουσιάζει φτωχό λεξιλόγιο. Κατά την εξέλιξη της παρέμβασης παρατηρήθηκε αύξηση της χρήσης νέων λέξεων από τον Κρ. ο οποίος μάλιστα είπε και κάποιες απλές προτάσεις για πρώτη φορά στα ελληνικά μετά από ενθάρρυνσή μου «Άρεσε βάζω ένεση Πλούτο (8/11/2024)» εννοώντας ότι του άρεσε που έκανε ένεση στον Πλούτο αφού παρίστανε τον βοηθό του Ασκληπιού.

Ενώ προσπαθούσε ήδη να επικοινωνήσει χρησιμοποιώντας την ελληνική γλώσσα και στην Β' φάση, λέγοντας βέβαια σκόρπιες λέξεις «φέρω... πάρω εγώ... ψαλίδι μάσκα (ψαλίδι για να κόψει τη μάσκα), εγώ να είμαι.. θέλω εγώ». Η συμμετοχή του παιδιού στις δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού αύξησε τη λεκτική αλληλεπίδραση τόσο μεταξύ του όσο μεταξύ αυτού και της νηπιαγωγού.

12/11/2024

Ο Κρ. είπε στην παρεούλα "Κάνω νοοκόμα, παίξω Πλούτο", θέλοντας να αναπαριστούσε ξανά τον Πλούτο.

14/11/2024

Στο ελεύθερο παιχνίδι έπαιζαν μπακάλικο και ο Κρ. φώναζε στη Β. "Εγώ πλούσιος, εσύ πενία".

Γενικότερα τα παιδιά χρησιμοποίησαν τον διάλογο στο παιχνίδι τους, πράγμα που μαρτυρά πως ενισχύθηκε η ικανότητά τους για διατήρηση ενός κοινού πλαισίου, το οποίο έχει ως πυλώνα του την αμοιβαία κατανόηση της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με το σενάριο που σκέφτηκαν κατά την προηγούμενη φάση. «(7/11/2024) ...Οι διάλογοι και των δύο ομάδων κατά τη σκηνική τους παρουσία έβγαιναν αβίαστα και χαρακτηρίζονταν συνοχή...». Κατά τα προηγούμενα στάδια τα παιδιά αντιμετώπιζαν δυσκολίες στον διάλογο, καθώς μιλούσαν όλα μαζί «(1/11/2024 ... Τα παιδιά μιλούν όλα μαζί καθιστώντας αδύνατο τον διάλογο, (6/11/2024) Υπάρχουν κάποια προβλήματα στην α ομάδα, καθώς η Χ. και η Αν. μιλούν η μία πάνω στην άλλη και δεν γίνεται ουσιαστικός διάλογος».

Ο Τ. εμπλούτισε το λεξιλόγιο του και άρχισε να εκφέρει σωστά τη λέξη αδικία την οποία αρχικά την έλεγε "ακία" και έμαθε την λέξη πενία την οποία χρησιμοποιούσε και στο ελεύθερο παιχνίδι. Ο Τ. στο ελεύθερο παιχνίδι έλεγε στον Α.Κ 13/11/2024 «Είμαι η Πενία κλάψε...». Γενικότερα τις επόμενες ημέρες όλα τα παιδιά χρησιμοποιούσαν λέξεις όπως πενία, πλούτος, πλούσιος, δικαιοσύνη καθώς η ενασχόλησή τους με το έργο επηρέασε την συχνότητα χρήσης αυτών των λέξεων που ήδη γνώριζαν.

Ακόμα ενισχύθηκε η φωνολογική επίγνωση κάποιων παιδιών, καθώς κάποια παιδιά με αδυναμία στην αναγνώριση αρχικών φωνημάτων κατάφεραν να εντοπίσουν και να αναγνωρίσουν το αρχικό φώνημα κάποιων σχετικών με την παρέμβαση λέξεων, μετά το πέρας της παρέμβασης.

12/11/2024

Με αφορμή το Πολυτεχνείο ασχοληθήκαμε με το γράμμα "Π". Όταν ζήτησα από τα παιδιά να μου πούνε λέξεις από "Π", προς έκπληξή μου σήκωσε χέρι ο Τ. και μου είπε την λέξη πενία, ενώ ο Θ. την λέξη Πλούτος.

Παρατηρήθηκε ακόμα βελτίωση του αφηγηματικού προφορικού λόγου ορισμένων παιδιών. Ο Α. κατά το 4ο στάδιο μας αναδιηγήθηκε την ιστορία όπως την παρουσίαση η ομάδα του στην σκηνή. Κατά την αναδιήγηση, που ήταν λεπτομερέστατη, διατήρησε τη χρονική ακολουθία των γεγονότων «Εγώ φόρεσα τα μαύρα γυαλιά της Ν. και πήρα το μαστούνι, περπατούσα και δεν έβλεπα, ήρθε πίσω μου ο Α.Σ και η Β. με έπιασαν με το ζόρι και με πήγαν στο ιατρείο της Ε., που ο Κρ. ήταν νοοκόμα». Η Χ. αφηγήθηκε λεπτομερώς και αυτή την αγαπημένη της φάση από την παρέμβαση που ήταν αυτή της αναδημιουργίας των ρόλων. Μίλησε για τη διαδικασία κατασκευής των κοστούμιών και των σκηνικών μένοντας πιστή σε κάθε λεπτομέρεια. Ακόμα, μίλησε και η Α. που συνήθως παραμένει αμίλητη και αφηγήθηκε την αγαπημένη της σκηνή αρκετά σύντομα και χωρίς λεπτομέρειες «Μου άρεσε όταν μπήκε μέσα ο Θ. και έπεσε πάνω στο δέντρο και φώναζε».

Υπήρξε και μια προσπάθεια κάποιων παιδιών να εμπλακούν σε δραστηριότητες γραπτού λόγου. Το πλούσιο υλικό, τα χρώματα και τα χαρτόνια, τα ώθησε να γράψουν. Βέβαια τα περισσότερα παιδιά πάντοτε εμπλέκονται με προθυμία σε δραστηριότητες γραφής, ιδίως τα νήπια και δύο προνήπια η Ν. και Αν. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Ξ., η οποία βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού και επαναφοιτά στο Νηπιαγωγείο. Η Ξ. που αν και γνωρίζει τα περισσότερα γράμματα της αλφαβήτου και όταν της

πρότεινα κατά την Β' φάση να αντιγράψει την επιγραφή "Ιατρείο" αρνήθηκε λέγοντας «Δεν θέλω να γράφω, κουράζομαι», στη Δ' φάση «Η Ξ. ζωγράφισε την σκηνή της επέμβασης του Πλούτου και μου ζήτησε να της γράψω σε ένα χαρτί τις λέξεις ιατρείο και Ασκληπιός για να τις αντιγράψει. Τις αντέγραψε χωρίς να παραλείψει γράμματα (8/11/2024)». Την ευαισθητοποίηση των παιδιών στον γραπτό λόγο μαρτυρά και το γεγονός πως ο Α. ζήτησε από την ερευνήτρια να γράψουν και την δικής τους διασκευή του Πλούτου σε βιβλίο «ο Α. πρότεινε "κυρία Μαριλένα, έχω μια ιδέα. Τι λες να γράψουμε και εμείς αυτό που κάναμε σε βιβλίο να το διαβάζουν τα παιδάκια" (8/11/2024)».

Κάποια παιδιά κατά τη Γ' φάση ξεκίνησαν τη χρήση της μεταφοράς στην ομιλία τους. «Ο Π. αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ένα πλαστικό παγουρίνο ως μπουκάλι για μαγικό φίλτρο». Η μεταφορική σκέψη ήταν αυτή που επέτρεψε στον Π., όπως και σε άλλα παιδιά, να χρησιμοποιήσουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους για να αναπαραστήσουν αντικείμενα με τα οποία δεν έχουν έρθει σε επαφή μέχρι εκείνη τη στιγμή και δεν υπάρχουν στον χώρο.

Ανάλυση πρωτοβουλιών

Τα παιδιά διαδραματίζοντας ενεργό ρόλο σε όλες τις φάσεις του θεατρικού παιχνιδιού, από τη σύλληψη των ιδεών έως την σκηνική τους εκτέλεση και την αποτίμηση της παρέμβασης. Το γεγονός αυτό ενίσχυσε την ικανότητα τους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Ενώ αρχικά κάποια παιδιά δυσκολεύονταν να λάβουν πρωτοβουλίες.

1/11/2024 Α' Φάση

Η Α. ενώ όλοι έχουν σηκωθεί από την παρεούλα και έχουν κάνει τρενάκι για να βγούμε στην αυλή, αυτή στέκεται όρθια και περιμένει να την τοποθετήσω εγώ σε κάποια θέση στο τρενάκι.

4/11/2024 Α' Φάση

Η Β. ακολουθεί στο ελεύθερο παιχνίδι την Σπ. και δεν συμμετέχει σε όσα κάνει η τελευταία με την Ε. και την Ι., περιορίζεται στο να τις ακολουθεί και να τις παρατηρεί.

6/11/2024 Β' Φάση

Ο Κρ. γίνεται ζευγάρι με την Αν. Αυτός είναι ο Πλούτος και η Αν. ο Χρεμύλος. Ο Κρ. μοιάζει απρόθυμος ακόμα και να κουνηθεί. Μένει ακίνητος σαν παγωμένος και η Αν. του δίνει οδηγίες «κουνήσου... μίλα... πες να βρω το φως». Μόνο υπό την καθοδήγηση της Αν. κάνει κάποιες κινήσεις.

Ο Θ. δεν μιλούσε καθόλου όσο προσπαθούσε η ομάδα του να λάβει αποφάσεις για την αναδημιουργία των ρόλων. Περιοριζόταν στο να εκτελεί ό,τι του λέει η Χ. Το ίδιο και η Α. δεν μιλούσε καθόλου και παρατηρούσα όσα συζητούσαν τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

Κατά την εξέλιξη της παρέμβασης παρατηρείται βελτίωση των παιδιών στον τομέα της ανάλυσης πρωτοβουλιών. Κατά τη δεύτερη φάση παρατηρείται πως κάποια παιδιά λαμβάνουν πρωτοβουλίες που αφορούν τον σχεδιασμό της στρατηγικής της ομάδας και την εμφάνισή της στη σκηνή.

6/11/2024 Β' Φάση

Η Β. προτείνει στα μέλη της ομάδας της να πλησιάσουν πονηρά τον Πλούτο και να του πουν «Αν μας ακολουθήσεις θα σε πάμε σε καλό γιατρό και αντί για τον γιατρό θα τον πάμε στο σπίτι μας για να γίνουμε πλούσιοι».

Η Α. πήρε πρωτοβουλία να φτιάξει καπέλο για τον γιατρό Ασκληπιό.

7/11/2024 Γ' Φάση

Ο Θ. υποδύμενος τον Πλούτο αποφασίζει να προσφέρει στη Χ. που υποδύεται τον Χρεμύλο ένα δώρο, μια ταμπελίτσα με την ημέρα που ξεκόλλησε από το ημερολόγιο της τάξης εκείνη την ώρα. Έτσι είπε στον Χρεμύλο «Αν μου δώσεις το φως μου, θα σου χαρίσω αυτή τη χαρά (ταμπελίτσα) για να γελάς κάθε μέρα».

Ο Κρ. πήρε την πρωτοβουλία να χτυπήσει παλαμάκια όταν ολοκλήρωσε τη σκηνική της παρουσία η άλλη ομάδα.

Η εμπλοκή των παιδιών στις δραστηριότητες της παρέμβασης ενίσχυσε την ικανότητα λήψης πρωτοβουλιών και στο μέλλον, ιδίως των παιδιών που δεν λάμβαναν καμία πρωτοβουλία πριν την παρέμβαση.

11/11/2024

Η Α. έλαβε πρωτοβουλία προτείνοντας να χρησιμοποιήσουμε νερομπογιές αντί για μαρκαδόρους στη ζωγραφική.

Ο Θ. άρχισε να μαζεύει τα παιχνίδια χωρίς να γυρίσω την κλεψύδρα επειδή παρατήρησε τους δείκτες του ρολογιού και είδε πως ήταν και οι δύο στο 9. Έτσι λοιπόν ξεκίνησε να τραγουδά «Συμμαζεύουμε και δεν παίζουμε...» και να μαζεύει παιχνίδια.

12/11/2024

Ο Κρ. πότισε με το παγουρίνο του τις γλάστρες που έχουμε στην τάξη χωρίς να του το ζητήσω.

Ο Τ. πρότεινε στο διάλειμμα στους Α., Α. Κ. και Ξ. να παίξουν νοσοκομείο του Ασκληπιού, ενώ δεν λάμβανε καθόλου πρωτοβουλίες μέχρι πρότινος.

13/11/2024

Η Α. έβαλε μόνη της το γιαούρτι της στο ψυγείο ενώ συνήθως κατά την προσέλευση παρέμενε ακίνητη και περίμενε να της υποδείξω εγώ τι θα κάνει με τα φαγητά της.

Φαντασία - Δημιουργικότητα

Η συμπεριφορά των παιδιών κατά την εξέλιξη των δραστηριοτήτων και το αμέσως επόμενο διάστημα κατέδειξε την ενεργοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητάς τους. Τα παιδιά ενεπλάκησαν στην δημιουργία νέων ιστοριών στηριζόμενα στον Πλούτο, δημιουργώντας δικούς τους διαλόγους και σκηνές. Προσθέτοντας νέα πρόσωπα στο έργο και δίνοντας του με περισσότερο παραμυθιακή διάσταση. Τα παιδιά ανακάλυψαν νέες ιδέες, αξιοποιώντας τη δημιουργικότητά τους και εξελίσσοντας τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τον κόσμο. Μέσα από φανταστικές εικόνες, τα παιδιά ανέπτυξαν την δημιουργικότητά τους, συνδέοντας τον ρόλο τους με νέους μαγικούς κόσμους. Έτσι, τα παιδιά ανέπτυξαν τον αυθορμητισμό τους, γεγονός που τα βοήθησε να μεταφέρονται με περισσότερη άνεση στον χώρο της φαντασίας.

6/11/2024 Β' Φάση

Η Χ. όταν υποδύεται σε ζευγάρι με την Α. τον Πλούτο κατά την αναδημιουργία των ρόλων φαντάζεται πως όταν αποκτήσει την όρασή, θα μπορεί να δει έναν κόσμο γεμάτο χρώματα και λέει στην Α., «Θα φτιάξω έναν κήπο με πολλά χρυσά λουλούδια και θα έρθουν όλοι οι άνθρωποι εκεί»

Ο Α. φαντάζεται τον Πλούτο σαν κάποιον που δεν θέλει να θεραπευτεί και θέλει να είναι τυφλός και άδικος, αλλά όταν θεραπευτεί θα του αρέσει και αποφασίζει έτσι να τον ερμηνεύσει.

Η Ε. φτιάχνει χρησιμοποιώντας χρώματα, χαρτόνια και κορδέλες ιατρικά εργαλεία για το ιατρείο του Ασκληπιού, τον οποίο θα υποδυθεί η ίδια.

Η Ι. θέλοντας να δώσει μια μαγική διάσταση στο έργο προτείνει να μην πετύχει η επέμβαση του Πλούτου και να εμφανιστεί αυτή ως νεράιδα και με το ραβδί της να τον θεραπεύσει.

Η Αν. φαντάζεται την σκηνή γεμάτη ανθρώπους και έτσι προτείνει κάποια παιδιά να κάνουν τους περαστικούς.

Τα παιδιά φαντάζονται πως κάποια αντικείμενα θα ενισχύσουν την σκηνική εικόνα του ρόλου τους και τους δίνουν συμβολικό χαρακτήρα.

Ο Κρ. χρησιμοποιεί λευκά καλαμάκια για να φτιάξει στηθοσκόπιο για τον ρόλο του, ενώ η Αν. σκέφτεται να μετατρέψει το σεντόνι της από το ολόημερο σε μανδύα.

Η Ν. δίνει τα γυαλιά ηλίου της στον Α. που θα υποδυθεί τον Πλούτο επειδή φαντάζεται πως ο Πλούτος όντας τυφλός πρέπει να φοράει γυαλιά.

Ο Α.Σ φαντάζεται τον Χρεμύλο να κρατάει σακί για να βάλει μέσα τα χρήματα που θα του δώσει ο Πλούτος και έτσι αποφασίζει να φορέσει τη σχολική του τσάντα η οποία θα είναι το σακί του.

Ο Π. προτείνει το καβαλέτο να είναι μηχανήμα για ακτινογραφία και το παγουρίνο μπουκάλι με μαγικό φίλτρο κατά της φτώχειας.

7/11/2024 Γ΄ Φάση

Η Σπ. έλυσε και ανακάτεψε τα μαλλιά της επειδή φαντάστηκε πως αφού ο Καρίωνας, τον οποίο υποδύεται, είναι υπηρέτης του Χρεμύλου πρέπει να μην είναι χτενισμένος.

Ο Θ. υποδύμενος τον Πλούτο.. προσφέρει στη Χ. που υποδύεται τον Χρεμύλο ένα δώρο, μια ταμπελίτσα με την ημέρα που ξεκόλλησε από το ημερολόγιο της τάξης εκείνη την ώρα.

Ο Α. κινείται παραπατώντας γιατί έτσι φαντάζεται πως θα περπατούσε ο Πλούτος αφού δεν έβλεπε και λέει “Πωωω δεν βλέπω την τύφλα μου”.

Η Ν. ζητάει από τον θεραπευμένο Πλούτο να της δώσει μαγική δύναμη να πετάξει σαν πουλί, καθώς φαντάζεται πως ο Πλούτος κρύβει μαγικές δυνάμεις. Αυτός της ο αυτοσχεδιασμός εμπλούτισε την ιστορία και έδωσε ώθηση στη φαντασία όλης της ομάδας, καθώς τα παιδιά που έκαναν τους περαστικούς, Α.Κ και Ξ., άρχισαν να κάνουν πως πετούν.

Ο Π. σε ρόλο βοηθού του Ασκληπιού φαντάζεται πως θα φτιάξει ένα φίλτρο να που διώχνει την φτώχεια και φέρνει την ευτυχία, αυτό κάνει την Σπ. σε ρόλο Πενίας να εμφανιστεί ξανά και να μαλώσει με τον Π. παίρνοντάς του το παγουρίνο που κρατούσε.

Την επόμενη, μετά την παρέμβαση, εβδομάδα τα παρατηρήθηκε αυξημένη τάση των παιδιών για συμβολικό παιχνίδι φανερώς επηρεασμένο από τις δραστηριότητες της παρέμβασης.

11/11/2024

Τα παιδιά την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού παίζουν νοσοκομείο χρησιμοποιώντας τα ιατρικά εργαλεία που είχαν δημιουργήσει για το θεατρικό παιχνίδι.

12/11/2024

Κάποια παιδιά παίζουν τους τυφλούς και κάποια άλλα τους οδηγούς τους στο διάλειμμα.

13/11/2024

Η Ι. έχει πάρει ξανά το ραβδί αγγίζει με αυτό όλα τα παιδιά λέγοντας “Φύγε φτώχεια, έλα φως”. Την ακολουθούν η Χ., η Ε., η Β. και η Ν.

14/11/2024

Τα παιδιά παίζουν στο διάλειμμα Αρχαία Ελλάδα και έχουν φορέσει τους μανδύες τους.

Συζήτηση -Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα εξέταζε την επίδραση του θεατρικού παιχνιδιού στην κοινωνική και γνωστική παιδιών προσχολικής ηλικίας με την αξιοποίηση του *Πλούτου* του Αριστοφάνη σε πραγματικές συνθήκες εκπαιδευτικής πράξης. Το θεατρικό παιχνίδι φέρει, όπως είδαμε στην ανάλυση που προηγήθηκε, γνωρίσματα τόσο της αισθητικής τέχνης όσο και του παιχνιδιού και συμβάλει τα μέγιστα στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Η αξιοποίηση κειμένων της αρχαίας ελληνικής γραμματείας κατά την υλοποίηση δράσεων θεατρικού παιχνιδιού παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές να έρθουν σε επαφή και να κατανοήσουν έννοιες πολύπλοκες και διαχρονικές αξίες.

Τα ευρήματα της έρευνας αυτής ανέδειξαν τη σημαντική συμβολή του θεατρικού παιχνιδιού στην ανάπτυξη των νηπίων. Πιο συγκεκριμένα, στον επικοινωνιακό τομέα η παρέμβαση επέφερε βαθμιαία βελτίωση των αντίστοιχων δεξιοτήτων των νηπίων. Τα παιδιά, που αρχικά παρουσίαζαν δυσκολίες στην τήρηση βασικών κανόνων που διέπουν τις συζητήσεις, κατάφεραν να αλληλεπιδράσουν επιδεικνύοντας σεβασμό και να συμμετέχουν σε οργανωμένους διαλόγους. Η καθοδήγηση της εκπαιδευτικού - εμψυχώτριας και η ομαδική φύση των δραστηριοτήτων συνέβαλαν καθοριστικά στη δημιουργία ενός πλαισίου συνεννόησης, ενώ παράλληλα παρατηρήθηκε βελτίωση της επικοινωνίας, η οποία έγινε εμφανής τόσο κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων, όσο και μετά από αυτή κατά το ελεύθερο παιχνίδι.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφορικά με την κοινωνική ανάπτυξη των νηπίων επιβεβαιώνουν και τα ευρήματα παλαιότερων ερευνών. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του Τσιάρα (2004), στην οποία συμμετείχαν ως δείγμα 75 εκπαιδευτικοί που μετά την υλοποίηση δραστηριοτήτων θεατρικού παιχνιδιού στη σχολική τάξη προχώρησαν στην συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων, κατέδειξε την σημαντική βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων των μαθητών, την ενίσχυση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων και στην άμβλυνση της εμφάνισης ανάρμοστων κοινωνικά συμπεριφορών. Την βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών μετά την εμπλοκή τους σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού επιβεβαίωσε και η έρευνα των Joronen et al. (2011). Στην έρευνα τους συμμετείχαν 190 μαθητές με μέσο όρο ηλικίας τα 10 έτη, οι οποίοι μετά την εμπλοκή τους σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού συμπλήρωσαν σχετικό ερωτηματολόγιο. Από αυτά προέκυψε σημαντική στατιστικά βελτίωση των επιδόσεων τους στον κοινωνικό τομέα. Την βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών προσχολικής ηλικίας κατέδειξε και η έρευνα της Παυλίδου (1998), όπου διαπιστώθηκε η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ παιδιών διαφορετικού φύλου μετά την συμμετοχή τους σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού.

Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν την εξέλιξη της εννοιολογικής σκέψης και της γλωσσικής ανάπτυξης των παιδιών. Ενώ στην αρχή τα παιδιά δυσκολεύονταν να κατανοήσουν σύνθετες έννοιες όπως ο πλούτος, η φτώχεια, η δικαιοσύνη και η τυφλότητα, κατάφεραν να τις ερμηνεύσουν πιο ολοκληρωμένα μέσα από τις δραστηριότητες. Επιπλέον, η συμμετοχή στις δραστηριότητες ενίσχυσε το λεξιλόγιό τους, τη χρήση νέων λέξεων και τη φωνολογική τους επίγνωση, ενώ αναδείχθηκε και η ικανότητά τους για αφηγηματικό λόγο. Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνονται από τα αποτελέσματα άλλων παρόμοιων ερευνών. Η έρευνα του Lindon (2001) κατέδειξε πως το θεατρικό παιχνίδι συμβάλλει στον ποιοτικό και ποσοτικό εμπλουτισμό του λεξιλογίου των παιδιών, στην απομνημόνευση των διδασκόμενων εννοιών και στην ορθότερη αξιοποίηση των παρεχόμενων γνώσεων. Τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου και την ενίσχυση της αφηγηματικής ικανότητας των παιδιών μέσω της εμπλοκής τους σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού επιβεβαιώνει η έρευνα των Greenfader et al. (2014) και του Gasim (2020). Παρόμοια είναι και τα ευρήματα της Bodrova (2008), όπου διαπιστώνεται μεταξύ άλλων και η συμβολή του θεατρικού παιχνιδιού στην ανάπτυξη της φωνολογικής επίγνωσης.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή της παρέμβασης θεατρικού παιχνιδιού στην ενίσχυση των γλωσσικών δεξιοτήτων των δύο παιδιών που είχαν διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο από το κυρίαρχο. Τα παιδιά αυτά εμπλούτισαν το λεξιλόγιό τους και ως εκ τούτου βελτίωσαν και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει η έρευνα των Papadopoulos και Jansen (2024), η οποία έχει ως αντικείμενο

τη μεταγλωσσική κατανόηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας με διαφορετικό γλωσσικό υπόβαθρο. Στο πλαίσιο της παρατηρήθηκε ενίσχυση των γλωσσικών ικανοτήτων των παιδιών αυτών κατά τη συμμετοχή τους σε ομαδικές δραστηριότητες.

Η συμμετοχή στις δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού ενεργοποίησε τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών. Δημιούργησαν νέους ρόλους, διαλόγους και αντικείμενα, συνδέοντας τον ρόλο τους με φανταστικούς κόσμους. Επιπλέον, ενισχύθηκε η ικανότητά τους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, γεγονός που αναδεικνύει την αυτονομία και την αυτοπεποίθησή τους. Ευρήματα τα οποία επιβεβαιώνονται από την έρευνα του Stavrou (2018), στο πλαίσιο της οποίας διαπιστώθηκε η συμβολή του θεατρικού παιχνιδιού στη φαντασία των παιδιών και στην δημιουργικότητά τους. Παρόμοια είναι και τα ευρήματα της έρευνας των Choi και Md-Yunus (2011), όπου διαπιστώθηκε πως τα παιδιά μετά τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού, ανέπτυξαν την ικανότητα ανάληψης πρωτοβουλιών, ενισχύθηκε η ικανότητά τους για αυτόνομη δράση και η φαντασία τους. Η έρευνα των Papadopoulos και Bisiri (2020), μέσω από την εφαρμογή παιδαγωγικού προγράμματος με σκοπό την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των παιδιών προσχολικής ηλικίας, ανέδειξε την συμβολή των πολυτροπικών περιβαλλόντων μάθησης στην καλλιέργεια των δημιουργικών, επικοινωνιακών και κριτικών ικανοτήτων των παιδιών.

Συμπερασματικά θα μπορούσε να λεχθεί ότι το θεατρικό παιχνίδι αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο ανάπτυξης πολλαπλών δεξιοτήτων στα νήπια. Από την ενίσχυση της επικοινωνίας και της συναισθηματικής διαχείρισης έως την κατανόηση εννοιών, τη γλωσσική ανάπτυξη και τη φαντασία, η παρέμβαση ανέδειξε τη δυναμική του θεατρικού παιχνιδιού στην ολιστική ανάπτυξη των παιδιών (Papadopoulos, 2020). Τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για ένταξη τέτοιων δραστηριοτήτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων απαραίτητων για τη μελλοντική κοινωνική και προσωπική τους εξέλιξη. Παράλληλα, αναδεικνύεται η ανάγκη για την αξιοποίηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών στρατηγικών στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης, ώστε να καταστεί εφικτή η κάλυψη των διαφορετικών εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών, γεγονός που επιβεβαιώνει η έρευνα των Papadopoulos και Bourogianni (2024) που πραγματεύεται το ζήτημα του αναδυόμενου γραμματισμού των μαθητών προσχολικής ηλικίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αυδή, Α. & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Αυδίκος, Ε. (επιμ.) (1996). *Από το Παραμύθι στο Κόμικς*. Αθήνα: Οδυσσέας
- Γραμματάς, Θ. (2023). «Το θέατρο στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο: Από τον εθνοκεντρισμό στην πολυπολιτισμικότητα». Στο *Θέατρο στην Εκπαίδευση: Σύγχρονες τάσεις, εξελίξεις και προοπτικές*, επιμ. Μ. Κλαδάκη και Κ. Μαστροθανάσης, 23-37. Αθήνα: Πατάκη.
- Μαστροθανάσης, Κ. & Κλαδάκη, Μ. (2023). *Η παιδαγωγική του θεάτρου για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την αειφόρο ανάπτυξη*. Αθήνα: Διάδραση
- Μαστροθανάσης, Κ., Κλαδάκη Μ. & Συρόπουλος Σ. (επ.) (2024). *Θεατροπαιδαγωγικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γραμματείας*. Αθήνα: Δίσιγμα
- Μουδατσάκης, Τ. (1994). *Η θεωρία του δράματος στη σχολική πράξη. Το θεατρικό παιχνίδι- Η δραματοποίηση*. Αθήνα: Καρδαμίτσας
- Παππάς, Θ. (2016). *Αριστοφάνης: ο ποιητής και το έργο του*. Αθήνα: Gutenberg
- Παυλίδου, Ε. (1998). *Η ρυθμική ως μέσο εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία*. Διδακτορική Διατριβή: Θεσσαλονίκη.

- Sommerstein, A. H. 2007. "Ο Αριστοφάνης και η δαίμων Πενία". Στο *Δεκαπέντε Μελετήματα για τον Αριστοφάνη*. Επιμ. Γ. Δ. Κατσή, Μτφ Κ. Πουλής. Αθήνα: Σμίλη.
- Τσιάρας, Α. (2004). "Το θεατρικό παιχνίδι στο Δημοτικό Σχολείο". *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 9, pp. 62-76
- Τσιώλης, Γ. (2016). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Thiercy, P. (2001). *Ο Αριστοφάνης και η Αρχαία Κωμωδία*. Μτφ. Γ. Φ. Γαλάνης. Αθήνα: Πατάκης.

Ξενόγλωσση

- Bodrova, E. (2008). "Make-believe play versus academic skills: a Vygotskian approach to today's (dilemma of early childhood education". *European early childhood education research journal*, 16 (3): 357-369.
- Braun V. & Clarke V. (2012). "Thematic analysis" στο: *APA Handbook of Research Methods in Psychology*. Επιμ. Η. Cooper. Ουάσιγκτον: American Psychological Association
- Choi, DH, & Md-Yunus, S. (2011). Ένταξη εκπαίδευσης κοινωνικών δεξιοτήτων: Μελέτη περίπτωσης παιδιών με χαμηλές κοινωνικές δεξιότητες. *Εκπαίδευση 3-13*, 39 (3), 249–264. <https://doi.org/10.1080/03004270903501590>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education* (8th ed.). New York: Routledge.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Boston: Pearson.
- Gasim, A. (2020). "The Role of the Didactic Games in Enhancing Cognitive Activity at Preschool Children". *Propósitos y Representaciones*. 8(2), e524
- Greenfader, C.M., Brouillette, L., & Farkas, G. (2014). "Effect of a performing arts program on the oral language skills of young English learners". *Reading research quarterly*. 50 (2), pp. 185 – 203
- Joronen, K., Konu, A., Rankin, H. S., & Estedt-Kurki, P. 2011. "An Evaluation of a Drama Program to Enhance Social Relationships and Anti-bullying at Elementary School: A Controlled Study". *Health Promotion International*, 27, pp. 5–14.
- Lindon, G. (2001). *Understanding children's play*. London: Nelson Thornes
- Papadopoulos, I. (2020). *From translanguaging pedagogy to classroom pedagogy: Supporting literacy, communication and cooperative creativity*. Thessaloniki: Disigma Publications
- Papadopoulos, I., & Bisiri, E. (2020). Fostering critical thinking skills in preschool education: designing, implementing and assessing a multiliteracies-oriented programme based on intercultural tales. *Multilingual Academic Journal of Education and Social Sciences*, 9(2), pp. 1-19
- Papadopoulos, I., & Bourogianni, M.E. (2024). Delving into Word and Print Awareness in 4-Year-Old Children. *British Journal of Education*, 12(3) pp. 41-54
- Papadopoulos, I., & Jansen, P. (2024). Insider Views and Practices of Translanguaging Classrooms in Early Childhood Education. *World Journal of Educational Research*, 11(3), pp. 1-21